

Länsstyrelsen
Västmanlands län

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Askö-Tidö

Områdeskod: SE0250095

Areal: 897 ha

Kommun: Västerås

Lägesbeskrivning: ca 10 km sydväst om Västerås tätort

Områdestyp: Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet 1998) och fågeldirektivet (1996)

Ingående naturtyper:

Naturligt näringsrika sjöar (3150)

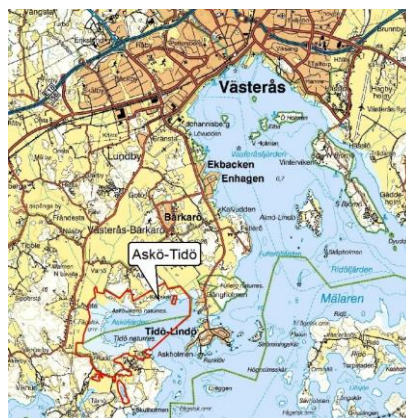
Fuktängar (6410)

Taiga (9010)

Nordlig ädellövskog (9020)

Trädklädd betesmark (9070)

Svåmlövskog (91E0)

Ingående arter:

Insekter: citronfläckad kärrtrollslända

Fisk: asp

Fåglar: bivråk, brun kärrhök, brushane, dvärgmå, fiskgjuse, fisktärna, grönbena, havsörn, mindre strandpipare, rördrom, salskrake, skedand, småfläckig sumphöna, spillkråka, svarttärna, sångsvan, sädgås, trana, törnskata och årtä.

Innehåll

1	Vad är Natura 2000?	3
1.1	Bevarandeplan	3
1.2	Tillståndsplikt och samråd.....	3
1.3	Exempel på annan lagstiftning för området.....	4
2	Beskrivning av områdets bevarandevärden	4
2.1	Områdesbeskrivning	4
2.2	Bevarandesyfte	5
2.3	Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet.....	5
2.4	Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet.....	6
2.5	Ingående arter enligt fågeldirektivet.....	6
2.6	Definition av naturtyper samt bevarandemål.....	7
2.6.1	Naturligt näringsrika sjöar (3150).....	7
2.6.2	Fuktängar (6410).....	9
2.6.3	Västlig taiga (9010).....	9
2.6.4	Nordlig ädellövskog (9020)	10
2.6.5	Trädklädd betesmark (9070)	11
2.6.6	Svämlövskog (91E0).....	13
2.7	Hotbild - vad kan påverka naturtyperna negativt?.....	13
2.8	Arternas ekologiska krav och bevarandemål	15
2.8.1	Asp (<i>Aspius aspius</i> , en fiskart).....	15
2.8.2	Citronfläckad kärrtrollslända (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>).....	16
2.8.3	Arterna: Rördrom (<i>Botaurus stellaris</i>) & Brun kärrhök (<i>Circus aeruginosus</i>)	16
2.8.4	Sångsvan (<i>Cygnus cygnus</i>)	17
2.8.5	Sädgås (<i>Anser fabalis</i>).....	17
2.8.6	Årta (<i>Anas querquedula</i>) och Skedand (<i>Anas clypeata</i>)	18
2.8.7	Salskrake (<i>Mergus albellus</i>).....	18
2.8.8	Arterna: Bivråk (<i>Pernis apivorus</i>) Havsörn (<i>Haliaeetus albicilla</i>) och Fiskgjuse (<i>Pandion haliaetus</i>).....	19
2.8.9	Småfläckig sumphöna (<i>Porzana porzana</i>)	20
2.8.10	Trana (<i>Grus grus</i>)	20
2.8.11	Mindre strandpipare	21
2.8.12	Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>) och Grönben (Tringa glareola) ..	21
2.8.13	Dvärgmå (Larus minimus).....	22
2.8.14	Fisktärna (<i>Sterna hirundo</i>) och Svarttärna (<i>Chlidonias niger</i>)	22
2.8.15	Spillkråka (<i>Dryocopus martius</i>)	23
2.8.16	Törnskata (<i>Lanius collurio</i>).....	23
2.9	Hotbild - vad kan påverka arterna negativt?.....	24
2.10	Bedömd bevarandestatus	25
3	Bevarandeåtgärder	26
4	Uppföljning	26
5	Förankring av bevarandeplanen med tillhörande naturtypskarta	27
6	Referenser	27

1 Vad är Natura 2000?

Länderna inom EU samarbetar för att bevara det europeiska växt- och djurlivet för framtida generationer, genom att bygga upp ett s.k. *ekologiskt nätverk* av naturområden som kallas Natura 2000. Arbetet grundas på två EU-direktiv, *fågeldirektivet* och *art- och habitatdirektivet*. Avsikten med områdena är att bevara speciella, i EU-direktiven bestämda naturtyper och arter.

1.1 Bevarandeplan

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning (17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.). Detta görs i en särskild bevarandeplan. I planen ska finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets naturtyper och arter samt behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. Informationen i bevarandeplanen ska underlätta tillståndsprövningar enligt miljöbalken samt utgöra ett stöd för förvaltningen av området. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. beslut om naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap, vilket för det enskilda området kan skilja sig något från vad som är beslutat av regeringen. Länsstyrelsen har för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man från de faktiskt förekommande naturtyperna och arterna, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar i området ändras.

1.2 Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada Natura 2000-områdenas värden krävs, enligt 7 kap 28 a § miljöbalken, tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Även *verksamheter eller åtgärder utanför ett Natura 2000-område omfattas av tillståndsplikt, om de på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området*. Så kan t.ex. byggnation av väg eller hus, avverkningar i eller i omedelbar närhet av ett Natura 2000-område samt alla åtgärder som kan påverka hydrologin i området, vara tillståndspliktiga. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka miljön i ett område, bör man samråda med Länsstyrelsen innan man påbörjar en åtgärd. Om det rör sig

om en skogsbruksåtgärd ska man i stället samråda med Skogsstyrelsen innan åtgärden påbörjas.

Tillstånd krävs inte för skötsel- eller förvaltningsåtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området, eller för verksamheter som påbörjats före och pågick den 1 juli 2001. Förändringar av sådana verksamheter kan däremot vara tillståndspliktiga.

Om ett nekat tillstånd innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras, har verksamhetsutövaren rätt till ersättning.

1.3 Exempel på annan lagstiftning för området

Natura 2000-området Askö-Tidö berörs även av annan lagstiftning. Här nedan listas några regelverk inom natur och miljö, som styr vad man får göra i området.

- Området är naturreservat (Asköviken-Tidö)
- Delar av objektet berörs av strandskydd, som omfattar land- och vattenområdet intill 300/100 m (Mälaren och Boasjön) resp. 25 m (vattendrag) från strandlinjen (7 kap 13-18 § miljöbalken).
- Det råder förbud mot markavvattning i Västerås kommun.
- Det krävs tillstånd för att sätta ut fisk i sjöar och vattendrag enligt 2 kap 16 § förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.
- Samtliga fåglar samt arten läderbagge i området är skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845), vilket innebär att det är förbjudet att avsiktligt fånga eller döda fåglar/djur, avsiktligt störa fåglar/djur, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder, och avsiktligt förstöra eller samla in ägg. Det är även förbjudet att skada eller förstöra fåglarnas/djurens fortplantningsområden eller viloplats.

2 Beskrivning av områdets bevarandevärden

2.1 Områdesbeskrivning

Natura 2000-området omfattar den fågelrika Asköviken, ett område med omväxlande ädellövskog och jordbruksmarker runt Tidö slott i söder, samt ett småbrutet odlingslandskap norr om viken. Asköviken är främst känd som en förnämlig fågellokal och kan klassas som en av Mellansveriges främsta. Den grunda Mälarkviken med hävdade strandängar utgör en fristad för ett stort antal häckande och rastande våtmarksfåglar, som har minskat i antal i stora delar av Sverige. Askövikens vattenområde avgränsas mot land av ett omfattande vassbälte, som också täcker merparten av områdets södra och västra strand. Utåt viken tunnas vassen ut och övergår i ruggar av säv innan klarvattenytan tar vid.

De rika ädellövskogarna runt Tidö slott har en mycket stor rikedom av sällsynta och hotade insekter. Många av dessa är knutna till mycket gamla träd eller grov död ved, något som numera är en akut bristvara i den svenska naturen. Här finns

också ett stort antal hotade lavar, svampar och insekter, samt en stor förekomst av mistel. Markerna i områdets nordöstra del utgörs av en småskalig mosaik av åkrar, öppna eller trädbevuxna betesmarker, skogsdungar och busksnår. Stora delar av området är hävdade. Askövikens naturreservat bildades 1985 och Tidö naturreservat 1991. Dessa två områden slogs 2003 samman till ett enda reservat med namnet Asköviken-Tidö. Detta område sammanfaller med Natura 2000-området Askö-Tidö. Naturreservatet Asköviken-Tidö ingår, sedan november 2001, tillsammans med Ridö- Sundbyholmsarkipelagens naturreservat och Sörfjärden i Södermanlands län i listan över våtmarker av internationell betydelse enligt våtmarkskonventionen, den s.k. Ramsarlistan. I listan benämns området Asköviken-Sörfjärden.

2.2 Bevarandesyfte

Det överordnande bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv eller fågeldirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper och arter som förekommer i området och som ingår i dessa direktiv.

Prioriterade bevarandevärden

Vid målkonflikter ska naturvärden knutna till blå bård och fuktängar, samt ädellövskog prioriteras.

Motivering

Ädellövskogarna, med dess lindinslag, har mycket höga naturvärden och strandängarna hör till Mellansveriges värdefullaste områden med många rastande och häckande fåglar.

Prioriterade bevarandeåtgärder

För att säkerställa att de utpekade Natura 2000-naturtyperna och arterna bevaras är det nödvändigt att revidera skötselplanen för naturreservatet Asköviken-Tidö då skötselplanen inte överensstämmer med bevarandemålen i denna plan. Detta gäller särskilt skogen på södra sidan av Asköviken.

2.3 Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 1. De naturtyper enligt art- och habitatdirektivet (fullständigt namn på naturtypen anges inom parentes) som förekommer i området, deras areella utbredning (areal i regeringsbeslut inom parentes) samt bevarandestatus. Naturtypernas ungefärliga utbredning framgår av kartbilagan.

Kod	Naturtyp	Areal (ha)	Bevarandestatus
3150	Naturligt näringsrika sjöar	492,5 (492,8)	Ogynnsam
6410	Fuktängar (fuktängar med blåtåtel eller starr)	99,0	Gynnsam

9010*	Taiga (västlig taiga)	0,5 (1,2	Ogynnsam
9020*	Nordlig ädellövskog (Boreonemoral ädellövskog)	39,9 (16,6)	Gynnsam
9070	Trädklädd betesmark	12,9 (6,6)	Ogynnsam
91E0	Svämlövskog	8,9	Gynnsam

* = Prioriterad naturtyp

2.4 Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 2. De arter enligt art- och habitatdirektivet som förekommer i området samt deras bevarandestatus.

Kod	Art	Bevarandestatus
1130	Asp (<i>Aspius aspius</i>)	Osäker
1042	Citronfläckad kärrtrollslända (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>)	Osäker

* = Prioriterad art

2.5 Ingående arter enligt fågeldirektivet

Tabell 3. De fågelarter enligt bilaga 1 i fågeldirektivet (markerade med *) som förekommer i området, övriga våtmarksfåglar som skyddas enligt fågeldirektivet samt arternas bevarandestatus.

Kod	Art	Bevarandestatus
A021*	Rördrom (<i>Botaurus stellaris</i>)	Gynnsam
A038	Sångsvan (<i>Cygnus cygnus</i>)	Gynnsam
A039	Sädgås (<i>Anser fabalis</i>)	Gynnsam
A055	Årta (<i>Anas querquedula</i>)	Gynnsam
A056	Skedand (<i>Anas clypeata</i>)	Gynnsam
A068*	Salskrake (<i>Mergus albellus</i>)	Gynnsam
A072*	Bivråk (<i>Pernis apivorus</i>)	Gynnsam
A075*	Havsörn (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	Gynnsam
A081*	Brun kärrhök (<i>Circus aeruginosus</i>)	Gynnsam
A094*	Fiskgjuse (<i>Pandion haliaetus</i>)	Gynnsam
A119*	Småfläckig sumphöna (<i>Porzana porzana</i>)	Gynnsam
A127	Trana (<i>Grus grus</i>)	Gynnsam
A136	Mindre strandpipare (<i>Charadrius dubius</i>)	Gynnsam
A151*	Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>)	Gynnsam
A166*	Grönben (<i>Tringa glareola</i>)	Gynnsam
A 177*	Dvärgmå (Larus minimus)	Gynnsam
A193*	Fisktärna (<i>Sterna hirundo</i>)	Gynnsam
A197*	Svarttärna (<i>Chlidonias niger</i>)	Gynnsam
A236*	Spillkråka (<i>Dryocopus martius</i>)	Gynnsam
A338*	Törnskata (<i>Lanius collurio</i>)	Gynnsam

2.6 Definition av naturtyper samt bevarandemål

2.6.1 Naturligt näringsrika sjöar (3150)

Svensk tolkning av naturtypens definition

Naturligt eutrofa sjöar och småvatten med hög biologisk produktion och artrika samt generellt näringskrävande växt och djursamhällen. Vattnet är näringsrikt och välbuffrat, klart eller relativt grumligt. Sjöhabitatet omfattar stranden upp till medelhögvattenlinjen.

Naturtypen förekommer under högsta kustlinjen (Littorina HK) samt på kalk- eller näringsrika jordar och berggrund samt i områden med källpåverkan.

Naturtypen kan indelas i flera olika botaniska sjötyper men artsammansättningen är mångsidig och består av näringskrävande (eutrofa) arter. Långskotts- eller slingeväxter förekommer rikligt och strandzonens vegetation är varierad och har relativt stort inslag av örter. Sedimenten är ofta lerrika.

Representativa sjöar har pH >7 och en totalfosforhalt > 25 µg P/l. För att kunna definieras som naturtyp bör totalfosforhalten vara högst 125 µg/l och avvikelser från jämförvärdet vara högst klass 2 (tydlig avvikelse).

Vissa sjöar uppfyller definitionen men håller på att växa igen på grund av eutrofiering eller upphörd hävd. För att karakteriseras som naturtyp bör strandzonens vegetation vara varierad (inte monokultur) och täckningsgraden för homogena bladvassbestånd inte överstiga 60 % av objektets vattenyta.

Sjöar som sedan länge varit sänkta eller dämnda och upprätthåller vattenstandsfluktuationer med naturlig säsongsvariation samt reglerade sjöar där förutsättningarna för naturtypens karaktäristiska arter upprätthålls, ingår i naturtypen.

Beskrivning av naturtypen i området

Mälaren är i grunden en "naturligt näringsrik sjö" och de delar av Mälaren som ingår i området har klassats som naturtyp. Den del av Mälaren som detta område ingår i kallas för Blacken. Naturtypen finns även vid Boasjön som ligger söder om Asköviken.

Askövikens vatten är kraftigt påverkat av en alltför hög tillförsel av näringsämnen. Stora mängder näring tillförs via Asköbäcken som mynnar i den nordvästra delen av området. Asköbäcken har mycket höga eller extremt höga halter av näringsämnen. Asköviken är grund och relativt skyddad från vindar från sydväst vilket gör att utbytet med vattnet i Blacken som helhet är begränsat. Vattnet från Asköbäcken påverkar därför Asköviken i stor utsträckning.

Asköviken är en del av vattenförekomst Mälaren – Galten som ska nå miljökvalitetsnormen god ekologisk status. Vattenförekomsten har i sin helhet

bedömts till måttlig status grundat på kvalitetsfaktorerna ljusförhållanden, klorofyll a och näringsämnen.

Vattenvegetationen har studerats vid ett antal tillfällen i Asköviken sedan 1987. Exempel på typiska arter som förekommer i området är hornsärv, dyblad, korsandmat, kransslinga, grovnate och trubbnate.

Hornsärv och näckrosor, som gynnas av höga näringshalter och måttligt siktdjup, är dominerande arterna i nästan hela viken. Vassbältena är breda, särskilt i den inre delen av Asköviken. Uppåt en tredjedel av arealen naturligt eutrof sjö täcks av vass. Vassarna har ökat i utbredning sedan 1950-talet, och framförallt har flikigheten minskat som en följd av hög näringsbelastning och små vattenståndsvariationer. Sedan 1980-talet har stora ansträngningar gjorts för att minska vassarnas utbredning, samt så långt möjligt återskapa flikighet i vassarna. Särskilt fokus i detta har lagts på att skapa kanaler genom vassbältet. Trots detta är flikigheten i vassarna mycket lägre nu än på 1950-talet. Försök pågår även med att skörda näckrosor då täthet och utbredning av näckrosorna i området tros ha ökat under de senaste 10 åren. En ökad mängd näckrosor antas vara negativt för simmande fåglar, men även fiskätande fåglar.

Nissöga fångas vanligen inte vid provfiske, men en notering av arten finns från Asköbäcken. Relativt små aspar har fångats i Asköviken i samband med provfiske. Asköviken är troligen ett bra uppväxtområde för aspen när den är i stadiet då den byter föda från plankton till småfisk.

Under lång tid har Mälarens vattennivå reglerats. Första vattendomen kom 1941 och sjön började regleras 1943. Syftet med regleringen var att motverka översvämningar av jordbruksmark. Man ville också höja de låga vattenstånden dels för att minska risken för fartygen att gå på grund och dels för att undvika saltvatteninträngning. Resultatet av den första regleringen blev att de höga vattenstånden minskade som planerat. Men de låga vattennivåerna blev ännu lägre. Därför fastslogs nya regleringsbestämmelser 1966 som började tillämpas under 1968. Effekterna av vattendomen från 1966 har bland annat inneburit mindre översvämningar under våarna, vilket har stor betydelse för både växt- och djurliv runt sjön, inte minst fåglar och fisk.

Från och med 2015 gäller en ny vattendom som strävar efter att minska risken för översvämning runt Mälaren, minska risken för låga vattennivåer i Mälaren samt förhindra inträngning saltvatten vid Norrström. Även den nya vattendomen kommer att leda till mindre översvämningar på våarna än naturligt, men våröversvämningen kommer att bli mer påtaglig än den varit med vattendomen från 1966, samtidigt som höstöversvämningen försvinner.

Bevarandemål för naturtypen

Naturtypen har ett naturligt näringsrikt, välbuffrat vatten med låg mänskligt orsakad belastning av närsalter, miljögifter och grumlande ämnen. Sjön har en naturlig artsammansättning med inslag av för naturligt näringsrika vatten typiska

arter och utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar. Långskotts- eller slingeväxter förekommer rikligt och Asköviken och Boasjön omges av en naturlig strandzon som i stora delar har en blå bård mellan strandängar och vass. Mälarens vattenståndsreglering har så liten inverkan på de naturliga vattenståndsfluktuationerna att sjöns miljö och dess ingående arter inte påverkas negativt.

Stränderna och vattenområdet har en naturlig vegetation med inslag av för näringsrika sjöar typiska arter, t.ex. dyblad, grovnate, trubbnate, gädda och fisken asp. Vassarna har flikiga strukturer. Här häckar bland annat brun kärrhök och rördrom. Arealen av naturtypen ”naturligt näringsrika sjöar” är minst 493 ha.

2.6.2 Fuktängar (6410)

Svensk tolkning av naturtypens definition

Hävdpräglade fuktängar med blååtrel eller starr nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas.

Beskrivning av naturtypen i området

Strandängarna är i huvudsak välhävdade. Tofsvipa, enkelbeckasin och gulärta förekommer i stort antal på strandängarna. I de fuktigare delarna av strandängarna häckar skedand och årtar regelbundet. Även rödbena häckar numera vid samtliga av vikens strandängsavsnitt.

Bevarandemål för naturtypen

Fuktängarna är präglade av bete (företrädesvis) eller slåtter och hyser en hävdgynnad flora med inslag av typiska arter. Marken är fuktig till våt och hydrologin är inte negativt påverkad av dikning. Ängarna är övervägande helt öppna, men enstaka lägre buskar kan förekomma i diken och i kanterna av området som brynmiljöer.

Delar av fuktängarna översvämmas regelbundet. De för fuktängar typiska fåglarna gulärta och tofsvipa häckar på fuktängarna. Kärleväxtfloran är präglad av bete och slåtter. Arealen fuktäng är minst 99 ha.

2.6.3 Västlig taiga (9010)

Svensk tolkning av naturtypens definition

Naturtypen förekommer i boreal-boreonemoral zon på torr-blöt och näringsfattig-näringsrik mark och innefattar i typfallet produktiv skogsmark. Enstaka områden finns i kontinental region. Trädsiktets krontäckningsgrad är normalt 30-100 % och utgörs av gran, tall, björk, asp, rönn och sälg. Små inslag av andra inhemska trädslag kan förekomma. Naturtypen innefattar även brandfält och stormfällningar som då kan innebära en lägre krontäckning.

Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder, huvudsakligen brand/naturvårdsbränning, i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå om de utgör ett väsentligt värdehöjande komplement. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Skogens hydrologi ska inte vara under stark generell påverkan från markavvattning. Näringskrävande örter finns endast undantagsvis.

Naturtypen hyser vanligtvis en mängd rödlistade arter som gynnas av lång skoglig kontinuitet, gamla träd, död ved eller brandfält och successionsstadier efter brand.

Beskrivning av naturtypen i området

Taiga förekommer i liten utsträckning i området. Endast ett mindre område med hållmarkstallskog vid Harholmen har klassats som taiga.

Bevarandemål för naturtypen

Skogen är gammal och solexponerad död stående tallved förekommer rikligt. Arealen västlig taiga är minst 1 ha.

2.6.4 Nordlig ädellövskog (9020)

Svensk tolkning av naturtypens definition

Naturtypen är en övergångsform från boreala till nemorala skogstyper och förekommer på mark som är torr-fuktig och relativt näringsrik. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 50-100 %, och ädellövträd utgör normalt minst 50 % av grundytan, men lövdominerad naturskog med ned till 30 % ädellöv kan föras till naturtypen. Viktiga komponenter i trädskiktet är ek, alm, ask, lind och lönn. Inget av trädslagen ek, bergek, avenbok, (var för sig eller tillsammans) eller bok utgör mer än 50 % av grundytan.

Kvalitetskriterier: Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd, död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Skogens hydrologi får inte vara under stark generell påverkan från markavvattning.

Naturtypen har en lång kontinuitet som lövträdbärande mark. Betes- eller slåtterbruk har vanligtvis förekommit men områdena är nu igenvuxna. Delar av naturtypen kan pga. av terrängförhållanden, endast varit marginellt påverkade av bete under lång tid.

Naturtypen är mycket artrik och rödlistade arter av epifytiska kryptogamer, vedlevande insekter, samt marklevande flora och fauna förekommer. Artsammansättningen varierar med skogens slutenhet.

Beskrivning av naturtypen i området

Ädellövskog förekommer framför allt på södra sidan om Asköviken. Här finns inslag av gamla träd, rikligt med död ved och många sällsynta arter, samt typiska arter för ädellövskog, men även en hel del arter som gynnas av solexponering.

Bevarandemål för naturtypen

Ädellövskogen domineras av ek, alm, ask, lind och lönn med inslag av triviala lövträd och enstaka tallar. Endast enstaka granar förekommer. I ädellövskogen förekommer grova ekar (grövre än 80 cm) och lindar (grövre än 50 cm) som tidigare formats av slåtter och bete. Dessa står fritt så att de inte skadas av inväxande träd. Grova ekar och lindar som växer i kantzoner står solexponerat. Död ved förekommer rikligt i ädellövskogen, framförallt finns rikligt med död ved av lind såväl i trädens kronor som på marken. Skogen bör betas extensivt. Arealen nordlig ädellövskog är minst 40 ha.

2.6.5 Trädklädd betesmark (9070)

Svensk tolkning av naturtypens definition

Naturtypen förekommer på fastmark och är torr-blöt och näringsfattig-näringsrik. Träd- och buskskiktets krontäckningsgrad är 30-100 % och utgörs av inhemska trädslag. Naturtypen inkluderar betade trädklädda hagmarker och betad skog.

Naturtypen ska ha en lång hävdkontinuitet så väl som trädkontinuitet och inslag av gamla träd ska finnas. Bete förekommer normalt i naturtypen.

Området ska hysa en från naturvårdssynpunkt värdefull artstock knuten till betespåverkan i fältskiktet och/eller till solbelysta hagmarksträd. Värden knutna till beteshävd finns kvar.

Artsammansättningen varierar beroende på geografisk belägenhet och markens produktionsförmåga. I hagmarkerna dominerar lövträd, ofta ek och björk men även lind, ask och i vissa fall tall förekommer. I den betade skogen dominerar oftast barrträd och björk, i södra Sverige även ek/bok.

Trädklädda betesmarker med grova solbelysta lövträd är särskilt värdefulla eftersom träden i regel är artrika för fler organismgrupper. I de fall betad skog finns på kalkmark har den ofta en rik marksvampflora som är hävdgynnad. Antalet rödlistade arter som är knutna till naturtypen är högt. Finns det gott om död ved

kan även ett stort antal rödlistade arter knutna till sådana substrat finnas i naturtypen.

Områden med något lägre krontäckningsgrad än 30 % och med mycket höga naturvärden knutna till naturtypen och dess grova lövträd kan klassas som trädklädd betesmark.

Beskrivning av naturtypen i området

De betespräglade skogarna, särskilt Stensjöberget och de trädklädda betesmarkerna söder om Asköviken hyser mycket höga naturvärden. Här finns bland annat inslag av sällsynta skalbaggsarter som är knutna till framför allt lind, tex den sällsynta ögonfläckbocken. De lindlevande skalbaggararna verkar inte vara beroende av solexponering. Bland lavarna finns dock inslag av arter som föredrar solexponering, framförallt längs västra kanten av Stensjöberget, men även nordväst om Stensjöberget. Ett antal grova träd, främst ekar, finns spridda i dessa områden.

Stensjöberget har under lång tid betats av framförallt kronhjort. I detta område saknas i huvudsak föryngring och skogen är relativt gles i delar av området. Betet är gynnsamt för naturvärdena på Stensjöberget, men eftersom stora värden är knutna till död ved och fuktig lövskog bedöms inte överförande till halvöppen betesmark vara lämpligt i större delen av dessa skogar.

I skogarna vid Stensjöberget och öster om Rudöklippan har mindre åtgärder genomförts mindre åtgärder för att friställa grova träd och öppna brynen mot åkermarken som omger dessa områden. Mindre områden i anslutning till de grova ekarna i området bör glesas ur ytterligare om det finns förutsättningar att vidmakthålla en öppen struktur i trädsiktet.

I området finns ett mindre område väster om Rudö som restaurerats och stängslats 2011. Området domineras av medelålders ekar. Likaså finns mindre områden norr och nordväst om Stensjöberget som glesats ut för att gynna gamla grova ekar.

Bevarandemål för naturtypen

Den trädklädda betas och delas i övrigt in i två undertyper med olika mål. Arealen trädklädd betesmark är minst 13 ha.

- Ekhage

Den trädklädda betesmarken är halvöppen och betas årligen. Trädsiktet består i huvudsak av ek som står fritt med åtminstone delvis solexponerade stammar. Förekomsten av träd och buskar som utgörs av igenväxningsvegetation är liten. Blommande och bärande buskar och träd finns i solexponerat läge.

- Betad ädellövskog

Den betade ädellövskogen domineras av ek och lind. Endast enstaka granar förekommer. I den betade ädellövskogen förekommer grova ekar (grövre än 80 cm) och lindar (grövre än 50 cm) som formats av bete. Dessa står fritt så att de

inte skadas av inväxande träd. Grova ekar och lindar som växer i kantzoner står solexponerat. Död ved förekommer rikligt i ädellövskogen, framförallt finns rikligt med död ved av lind såväl i trädens kronor som på marken. Skogen betas. Betet syftar främst till att skapa luckighet i skogen och se till att gamla grova träd inte skadas av inväxande träd.

2.6.6 Svämlövskog (91E0)

Svensk tolkning av naturtypens definition

Naturtypen ligger i anslutning till sjöar eller vattendrag på jordar som är väl dränerade vid lågvatten. Skogen översvämmas regelbundet vid högvatten. Det sker en kontinuerlig pålagring av finsediment i samband med översvämningarna. Trädskiktets krontäckningsgrad är 30-100 % och ask/triviallöv (var för sig eller tillsammans) utgör minst 50 % av grundytan. Ask, gråal och klibbal är de vanligaste trädslagen.

Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen är i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd, död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Buskskiktet består ofta av olika videarter, brakved, olvon och vilda röda vinbär. Fältskiktet innehåller ofta högorter och ormbunkar, men även fattiga starttyper förekommer.

Beskrivning av naturtypen i området

Svämlövskog förekommer runt Boasjön i områdets södra del. Skogen domineras av klibbal i blötare partier och björk i torrare partier. Bitvis står klibbalarna på välutvecklade socklar. Lågor av såväl klibbal som björk förekommer tämligen allmänt.

Bevarandemål för naturtypen

Svämlövskogen präglas av naturliga processer och naturliga, småskaliga störningar, såsom åldrande, avdöende och hydrologiska fluktuationer. Skogen består av olikåldrig, lövdominerad svämskog och översvämmas årligen under minst 2 veckor. Det finns gamla träd och rikligt med död ved i olika grovlekar och nedbrytningsfaser. Gran växer inte in i svämskogen. Arealen svämlövskog är minst 9 ha.

2.7 Hotbild - vad kan påverka naturtyperna negativt?

En komplett lista över samtliga aktuella och potentiella hot mot naturtyperna är inte möjlig att upprätta. Här listas ett urval hot som i det här området bedömts som

mest relevanta. I områdets reservatsföreskrifter råder förbud mot ett antal aktiviteter (i annat syfte än att uppfylla skötselplanen), tex att bedriva fågeljakt, samt att bedriva skogsbruk i stora delar av området.

Läckage av näringsämnen från jordbruksmark, enskilda avlopp, vägar m.m. inom framförallt Asköbäckens avrinningsområde, men även andra delar av Mäklarens avrinningsområde, påverkar bevarandestatusen hos livsmiljön *Naturligt näringsrika sjöar (3150)* negativt genom att det leder till eutrofiering (övergödning) av vattenmiljöer. En intensiv växtodling i strandnära områden ökar också risken för erosion vilket orsakar läckage av växtnäring och bekämpningsmedel. Underhållsrensning av diken kan orsaka grumling lokalt utanför utloppet och därigenom missgynna en del av livsmiljöns typiska arter.

Onaturlig vattenståndsvariation i Mälaren är ett problem för flera naturtyper och arter kopplade till Mälaren och dess strandområden. De vattenståndsregleringar av Mälaren som har praktiserats allt sedan 1940-talet har medfört ett utjämnat vattenstånd. Medelvattenståndet är i stort sett oförändrat, men såväl högvatten som lågvatten kan numera i hög grad undvikas. De utjämnade vattenstånden medför en minskad störning, inte minst från vågor och is, av strandmiljöerna vilket ger upphov till en snabbare tillväxt av strandzonen och en igenväxning i en accelererande takt. Detta innebär betydande förändringar av livsmiljön och för dess typiska arter som exempelvis trubbnate och kransslinga. Gul näckros gynnas av ett utjämnat vattenstånd och dess blad kan genom sin beskuggning drabba den vegetationen under ytan. Initialt breder bladvassbältena ut sig vid en minskad störningsregim. Detta sker särskilt på sjösidan, men även på landsidan, i synnerhet om beteshävd saknas eller är otillräcklig. **På längre sikt kan buskar och träd komma att etablera sig** och på så sätt bidra till en påtaglig och negativ förändring av livsmiljöns bevarandestatus. Minskad störning får till följd att buskar av vide och al lättare kan etablera sig där och på så sätt minska antalet tillgängliga häckningsplatser för exempelvis *fisktärna*. **Dagens vattenståndsreglering** är ogynnsam för bevarandestatusen hos livsmiljön *Naturligt näringsrika sjöar (3150)*. En ytterligare utjämning av vattenståndsamplituden skulle följaktligen förstärka de negativa effekterna.

Punktutsläpp av exempelvis olja vid en fartygsolycka kan också påverka livsmiljöns bevarandestatus negativt i *naturligt näringsrika sjöar (3150)*.

Utebliven eller olämplig skötsel, exempelvis på grund av ändrad markanvändning, nedläggning av jordbruk etc., är ogynnsamt för bevarandestatusen hos livsmiljöerna *fuktängar (6410)* och *trädklädda betesmarker (9070)*. Även delar av ädellövskogarna gynnas av ett extensivt bete. Framför allt gäller att kreatursbetet måste vara av tillräcklig omfattning. Ett felaktigt betestryck leder på sikt till en ogynnsam bevarandestatus för dessa livsmiljöers typiska arter. Ett för lågt betestryck resulterar i igenväxning. Tillskottsutfodring till betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga florán, inklusive de typiska arterna. Användning

av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.

Brist på utveckling av gamla och grova träd medför att *den trädklädda betesmarkens* (9070) kontinuitet av grova träd riskerar att brytas. Detta får allvarliga följder för många av naturtypens typiska arter som är beroende av jätteträden.

Olika former av produktionsinriktat skogsbruk som föryngringsavverkning, gallring, röjning, dikesrensning och markberedning i anslutning till *svämlövskogen* (91E0) vid Boasjön riskerar att missgynna dess bevarandestatus, exempelvis genom att dess hydrologi förändras.

Främmande arter och invandrande gran. Främmande trädslag och gran konkurrerar med lövträden i livsmiljöerna *nordlig ädellövskog* (9020), *trädklädda betesmarker* (9070) och *svämlövskog* (91E0). Livsmiljön *naturligt näringsrika sjöar* (3150) hotas också av främmande arter i form av exempelvis sjögull. Dessa kan därför behöva hållas efter för att upprätthålla en gynnsam bevarandestatus hos respektive livsmiljö.

2.8 Arternas ekologiska krav och bevarandemål

2.8.1 Asp (*Aspius aspius*, en fiskart)

Artens ekologiska krav

Aspen är beroende av att kunna vandra upp i vattendrag för att leka, vilket den gör på våren under april-maj. Leken sker på lekplatser som karaktäriseras av strömmande, väl syresatt vatten med förhållandevis hårda bottnar och ett tillräckligt djup, oftast 0,5–2 meter. Honan fäster rommen på sten, grus och vattenväxter såsom näckmossa (*Fontinalis sp.*). Rommen kläcker efter ca 2–3 veckor, beroende på vattentemperaturen. Ynglen driver nedströms och söker sig till lugnare områden för uppväxt.

Som ung lever aspen huvudsakligen på planktonorganismer, insektslarver och kräftdjur. Vid en längd av 20–30 cm övergår den så gott som helt till fiskföda. Det är dåligt känt hur länge och var ynglen uppehåller sig. Även var årsungarna, ettåriga och tvååriga individer uppehåller sig samt har sin uppväxt är dåligt kartlagt. Det är t.ex. mycket ovanligt med observationer av asp som är mindre än 30 cm längd. Denna kunskapslucka innebär att det inte är känt vid vilket stadium årsklasserna dimensioneras och vilken period och därmed habitat som är begränsande för arten. Vuxen asp uppträder pelagiskt i sjöarna såväl i ytskiktet som på relativt stora djup.

Beskrivning av artens förekomst i området

Relativt små aspar (21–26 cm) har fångats i Asköviken i samband med provfiske 2001. Asköviken är troligen ett bra område för aspen i stadiet när den byter från plankton till småfisk.

Uppgifter från yrkesfiskare i Mälaren pekar på att lek även sker på grunda platser (moränryggar) ute i sjön. Detta är dock otillräckligt undersökt och det är inte känt i vilken omfattning sjölek förekommer och om det överhuvudtaget har någon betydelse för aspbestånden. Det finns även starka misstankar om att aspen har ett relativt starkt s. k. homing-beteende, vilket innebär att den präglas på den å den är född i och att den som vuxen går upp i samma å för att leka. Detta skulle innebära att aspen förekommer i flera genetiskt separerade bestånd i Mälaren. I utredningen ”Fria vandringsvägar för Mälar- och Hjälmarmynnande vattendrag” (Länsstyrelsen i Uppsala läns meddelandeserie 2009:06) delade man upp den mälarlevande aspen i fyra delpopulationer: Galten, Blacken, Arnö-/Grönsö- och Björköfjärden samt Ekoln. Det skulle betyda att de aspar som förekommer inom detta område tillhör Blackens delpopulation.

Artens bevarandemål

Aspens livsmiljö i Asköviken har samma bevarandemål som naturtypen naturligt näringsrika sjöar (3150). Målet är att asp fortsättningsvis ska förekomma i området.

2.8.2 Citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*)

Artens ekologiska krav

Citronfläckad kärrtrollslända lever i vegetationsrika dammar, myrgölar, mindre sjöar och i deltaområden, samt i tätt bevuxna vikar av större sjöar. I södra Sverige kan arten lokalt vara tämligen allmän i igenväxande torvgravar. Förekomst av öppna vattenytor är nödvändigt under äggläggningen. Frånvaro av fisk är gynnsamt. Larven förekommer i strandnära vatten där den lever som rovdjur på vatteninsekter och kräftdjur.

Arten förekomst i området

Citronfläckad kärrtrollslända har påträffats såväl vid Rudöklippan som vid Boasjön.

Arternas bevarandemål

Den citronfläckade kärrtrollsländan skall även fortsättningsvis förekomma regelbundet i området, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Arten livsmiljö har samma bevarandemål som naturtypen naturligt näringsrika sjöar (3150).

2.8.3 Arterna: Rödröm (*Botaurus stellaris*) & Brun kärrhök (*Cicus aeruginosus*)

Rödrömmens ekologiska krav

Rödrömmen kräver grunda slättsjöar med täta vassbestånd (1-10 ha) och med god tillgång på fisk, grodor och vatteninsekter. Reviret under häckningstid omfattar normalt 20-40 ha. Arten är polygyn (hannen parar sig med flera honor), vilket medför att hannarna under häckningstid kan förflytta sig över större

områden och mellan olika sjöar. Rördrommen övervintrar i Västeuropa och enstaka individer finns kvar i södra Sverige hela vintern.

Brun kärrhöks ekologiska krav

Den bruna kärrhöken är starkt knuten till vassrika eutrofa slättsjöar, men finns även i andra typer av sjöar. En förutsättning för häckning är att det finns tillgång på tät gammal vass eller liknande vegetation att bygga boet i. Arten kräver tillgång på lämpliga bytesdjur vid häckningslokalen och i dess omgivning. Dess jaktutflykter över åkermark kan utsträckas åtskilliga kilometer från boplaten. Födan utgörs av sorkar, grodor, fågelungar etc., ibland även ägg, fisk och kadaver.

Under häckningstiden jagar bruna kärrhöken över arealer i storleksordningen 10–30 km². Arten övervintrar i Medelhavsländerna och i tropiska Afrika.

Arternas förekomst i området

Flera par brun kärrhök och rördrom häckar årligen i området.

Arternas bevarandemål

Minst 3 revirhävdande rördromshannar ska finnas i området och minst 4 par brun kärrhök ska årligen häcka i området. Arternas livsmiljö har delvis samma bevarandemål som naturtypen Naturligt näringsrika sjöar (3150). Vassbältet i området skall ha sådan utformning att det finns lämpliga boplatser för både rördrom och brun kärrhök.

2.8.4 Sångsvan (*Cygnus cygnus*)

Artens ekologiska krav

Sångsvanen häckar i grunda, vegetationsrika vatten. Den kräver god tillgång på undervattensväxter under häckningssäsongen, liksom lämplig och god tillgång på grön växlighet under vintersäsongen. Arten kräver relativt ostörda områden under sin flyttning och övervintring.

Artens förekomst i området

Askö-Tidö utgör en viktig rastlokal för sångsvanen under höst och vår.

Artens bevarandemål

Målet är att arten även i framtiden nyttjar området som rastlokal regelbundet, men förekomsten av arten kan variera mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Sångsvanens livsmiljö i Askö-Tidö har samma bevarandemål som naturtyperna naturligt eutrof sjö (3150) och fuktäng (6410).

2.8.5 Sädgås (*Anser fabalis*)

Artens ekologiska krav

På rastlokalerna kräver gässen stora öppna fält med lämplig föda såsom stubbåkrar med spillsäd, skördade fält med rester av rotfrukter (t.ex. potatis, betor

eller morötter) eller sädesbrodd. De kräver också skyddade nattplatser i form av ostörda sjöar eller havsvikar på inte alltför långt avstånd från furageringsområdena.

Artens förekomst i området

Askö-Tidö utgör en viktig rastlokal för sädgässen och årligen rastar stora flockar. Området utnyttjas huvudsakligen som övernattningsområde (gässen flyger ut och övernattar på vattnet i viken). Viss betning på strandängarna förekommer också men det huvudsakliga födosöket sker utanför området.

Arternas bevarandemål

Askö-Tidö utgör även fortsättningsvis en viktig rastlokal för sädgåsen under höst och vår.

2.8.6 Årta (*Anas querquedula*) och Skedand (*Anas clypeata*)

Arternas ekologiska krav

Årtan liknar rätt mycket skedanden i sin ekologi, bl.a. genom att ofta sila föda från vattenytan, men också i sin förkärlek till grunda vattensamlingar på mader och strandängar. Rastar gärna på översvämningsmarker. Födan är till ganska stor del animalisk, också utanför den energikrävande äggläggningstiden. Årtan häckar senare på säsongen än de flesta andra simänder och flyttar söderut i juli–första halvan av september.

Arternas förekomst i området

Askö-Tidö fungerar som rastlokal för båda arterna.

Arternas bevarandemål

Arternas livsmiljö har delvis samma bevarandemål som naturtypen fuktängar (6410). Båda arterna ska även fortsättningsvis nyttja området som häcklokal och rastlokal, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Arternas livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd.

2.8.7 Salskrake (*Mergus albellus*)

Artens ekologiska krav

Under flyttningssäsongen är den ganska knuten till öppet vatten i närhet av vass, då den föredrar att proviantera längs med vasskanter på grunt vatten.

Artens förekomst i området

Askö-Tidö utgör en viktig rastlokal för arten.

Arternas bevarandemål

Askö-Tidö utgör även fortsättningsvis en viktig rastlokal för salskrake.

2.8.8 Arterna: Bivråk (*Pernis apivorus*) Havsörn (*Haliaeetus albicilla*) och Fiskgjuse (*Pandion haliaetus*)

Bivråkens ekologiska krav

Bivråken häckar med de högsta tätheterna i högproduktiva skogsområden. I södra Sverige är den optimala miljön ett småbrutet blandskogslandskap i närheten av en sjö eller något vattendrag. Äldre och luckrika skogsbestånd, gärna omväxlande med naturbetesmarker och med ett stort inslag av bryn, gynnar förekomsten av getingar vars larver bivråken föder upp sina ungar med. Äldre skog, rik på lövträd och med närhet till fuktskog, kärr och andra våtmarker, är fördelaktigt under försommaren då de gamla fåglarna till stor del livnär sig på småfågelungar (bl.a. trastar), men även av grodor och troligen till viss del även av humlelarver och -puppor. I äldre tid torde kombinationen av fuktskog, skogsbete och hagmarker ha utgjort mycket viktiga miljöer.

Aktivitetsområdena är normalt mycket stora; under försommaren födosöker de gamla fåglarna mestadels inne i skogarna inom en areal av cirka 25-50 km². Under senare delen av sommaren födosöker fåglarna över betydligt större ytor, i många fall upp emot eller över 100 km², varvid getingrika lokaler besöks av bivråkar från ett flertal revir.

Bivråkens förekomst i området

Minst ett par bivråk häckar i området. Den lämpligaste häckningsbiotopen i området är ädellövskogarna på södra sidan av Asköviken samt skogen i nordvästra delen av Askö-sidan. Födosök sker i ett område som är mycket större än Natura 2000-området.

Havsörnens ekologiska krav

Havsörnen är till stor del knuten till vatten för sitt näringssök. Under häckningssäsongen är fisk den dominerande födan, men den tar även fågel och medelstora däggdjur. Övriga delar av året domineras födan av fågel och fisk, där andelen kadaver är förhållandevis stor. Havsörnen bygger stora, omfångsrika och tunga bon och kräver därför kraftiga träd (i första hand tall) för boets placering. Botrådets medelålder längs ostkusten är minst 160 år. Den är mycket störningskänslig vid boplatsen. Arten jagar över arealer i storleksordningen 50–200 km².

Havsörnens förekomst i området

Delar av populationen i och kring Mälaren jagar i området. Vintertid kan även havsörnar som inte häckar vid Mälaren uppehålla sig här.

Fiskgjusens ekologiska krav

Fiskgjusen är helt beroende av tillgång till öppet vatten inom sitt hemområde eftersom födan nästan uteslutande består av fisk. Den fångar endast ytligt gående fisk, ned till maximalt en halv meters djup. Jaktframgången kan minska avsevärt om vattnet är alltför grumligt. Fiskgjusen är beroende av lämpliga träd för sitt

bobygge. Det vanligaste trädslaget är tall ($\geq 90\%$), där det stora risboet byggs i toppen av plattkronade, kraftiga träd, så att utsikt fås över omgivningen. Enstaka bon kan placeras i kraftledningsstolpar, stora torn eller på stora stenar i sjöar och vattendrag. Fiskgjusen är ofta störningskänslig vid boplatsen. Fiskgjusen kan jaga upp till någon mil från boplatsen.

Fiskgjusens förekomst i området

Askö-Tidö utnyttjas idag av minst 3 par som jaktmarker. Dessa par häckar alla i områdets närhet.

Bevarandemål för fiskgjuse, bivråk och havsörn

Fiskgjuse och havsörn har delvis samma bevarandemål som naturtypen naturligt eutrof sjö. Lämpliga boträd för fiskgjuse, havsörn och bivråk ska finnas. Alla tre arter ska även fortsättningsvis förekomma regelbundet i området, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Arternas livsmiljöer ska bevaras i gynnsamt tillstånd.

2.8.9 Småfläckig sumphöna (*Porzana porzana*)

Artens ekologiska krav

Småfläckig sumphöna föredrar våtmarker med någorlunda stabilt lågt vattenstånd och inte helt sluten vegetation – helst mader med fräken eller högstarr, i andra hand områden med bladvass eller säv. Våtmarkerna skall helst vara vidsträckta så att det finns möjligheter till förflyttning vid förändringar i vattendjupet. Födan består av små vatteninsekter och vattenväxter. Det är viktigt med blå bård och att de årliga översvämningarna bibehålls i området samt att de befintliga strandängarna och maderna hävdas och inte minskar i utbredning.

Artens förekomst i området

I Askö- Tidö förekommer småfläckig sumphöna främst på de fuktigare partierna av strandängarna och häckar regelbundet i området.

Artens bevarandemål

Småfläckig sumphöna ska även fortsättningsvis häcka regelbundet i området. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Den småfläckiga sumphönans livsmiljö har samma bevarandemål som naturtypen fuktängar (6410).

2.8.10 Trana (*Grus grus*)

Artens ekologiska krav

Tranan häckar på sank sjö- eller havsstränder, på våta myrmarker, på vattensjuka hyggen omgärdade av sumpskog, vid större slättsjöar, i öppna kärr, i sänkta sjöar och andra större eller mindre våtmarker. Ett gemensamt krav, oavsett val av habitat, är att tranorna har möjlighet att bygga boet oåtkomligt för marklevande rovdjur, dvs. alltid omgärdat av vatten. Under häckningstid lever tranorna av rötter, skott och andra vegetabilier samt insekter, blötdjur, grodor, småfisk m.m.

Artens förekomst i området

Askö- Tidö utgör en viktig rastplats för tranan.

Artens bevarandemål

Målet är att arten även i framtiden nyttjar Askö-Tidö som rastlokal, men förekomsten av arten kan variera mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Tranans livsmiljö har samma bevarandemål som naturtypen fuktäng (6410).

2.8.11 Mindre strandpipare

Artens ekologiska krav

Mindre strandpiparen är något av en pionjärart och svarar mycket snabbt på uppkomsten av nya lämpliga häckningsmiljöer. Häckar i sand-, grus- och lertag, kalk- och stenbrott, på soptippar, större byggarbetsplatser och industriområden, slamdammar vid reningsverk och industrier, dammar vid vattenverk, vid nyanlagda våtmarker i odlingslandskapet och nyröjda stränder vid fågelsjöar samt på ursprungliga biotoper som stränder och deltan. Fordrar tillgång på sötvatten.

Artens förekomst i området

Har häckat i området på nyrestaurerade/frästa platser i samband med restaureringsarbetena år 2006-2007.

Bevarandemål

Arten skall regelbundet häcka i området, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Arternas livsmiljö har samma bevarandemål som *naturtypen fuktäng* (6410).

*2.8.12 Brushane (*Philomachus pugnax*) och Grönbena (*Tringa glareola*)*

Arternas ekologiska krav

Arterna kräver rastplatser med en mosaik av gräsmarker (gärna hävdade), öppna dy- och jordtytor och grunda vattensamlingar. Särskilt blå bård är viktigt. Båda arterna har en nordlig resp. sydlig population i Sverige. Den nordliga häckar på fuktiga norrländska myrar medan den södra populationen häckar i anslutning till hävdade strandängar med närhet till dy och vattenytor dvs. blå bård. Båda arternas sydliga populationer visar en neråtgående trend, men med återskapandet av blå bård och bra betestryck på fuktängarna finns möjligheten att båda dessa arter häckar i Askö-Tidö inom kort.

Arternas förekomst i området

För båda dessa arter utgör Askö-Tidö en viktig rastlokal.

Arternas bevarandemål

Målet är att arten även i framtiden nyttjar området som rastlokal regelbundet, men förekomsten av arten kan variera mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i

gynnsamt tillstånd. Arternas livsmiljö har samma bevarandemål som naturtyperna naturligt näringsrika sjöar (3150) och fuktängar (6410).

2.8.13 Dvärgmå (Larus minimus)

Artens ekologiska krav

Dvärgmåsen häckar vid träksjöar, kärr och grunda havsvikar samt lokalt på mindre skär längs kusten.

Artens förekomst i området

Dvärgmå häckar i området.

Artens bevarandemål

Dvärgmå häckar även fortsättningsvis i området.

2.8.14 Fisktärna (*Sterna hirundo*) och Svarttärna (*Chlidonias niger*)

Arternas ekologiska krav

Svarttärnan förekommer främst i träskartade, grunda, näringsrika sjöar. Fisktärnan förekommer i samma områden men är mer knuten till öppet vatten. Båda arterna kräver tillgång till lämpliga häckningsplatser i form av öar med flytbladsvegetation, fristående vassruggar med liggande vass samt i viss mån dybankar. Svarttärnan bygger en tämligen stor, men slarvigt hopsatt bale på den flytande växtligheten, vilket gör den känslig för oväder med kraftiga vindar och stora vågor. Det bör påpekas att svarttärnan kan förflytta sig åtskilliga km från boplatserna till goda födosöksområden och därav kan variera kraftigt lokalt från år till år vad gäller antalet häckande par. Bevarandestatusen bör därför bedömas regionalt och omfatta flera Natura 2000-områden i länet, så som Strömsholm och Svartåområdet. Svarttärnan kräver god tillgång på föda i form av alla slags insekter (främst akvatiska arter) och fiskyngel. Den födosöker både över öppet vatten, kärr och våta strandängar. Särskilt bra födosöksområde utgörs av den blå bården och vidare bör en ökad flikighet i vassbältet ge bättre provianteringsmöjligheter. Fisktärnan födosöker pga. sin mer utpräglade fiskdiet oftare på mer öppet vatten.

Arternas förekomst i området

Asköviken är en mycket viktig lokal för svarttärna. Årligen häckar mer än 10 par svarttärnor i Asköviken (totalt finns ca 200 häckande par i Sverige).

Arternas bevarandemål

Arterna skall även fortsättningsvis förekomma regelbundet i området, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Arternas livsmiljö har samma bevarandemål som naturtypen naturligt eutrofa sjöar (3150).

2.8.15 Spillkråka (*Dryocopus martius*)

Artens ekologiska krav

Arten behöver tillgång på lämplig föda i form av vedlevande insekter och myror. Födosöker ofta lågt i träd, på stubbar m.m., gärna i rotrötad gran efter hästmyror. Den behöver dessutom lämpliga häckningsplatser, främst i form av grov asp, tall eller bok. I södra och mellersta Sverige råder ingen uttalad brist på lämpliga häckningsträd. För att spillkråkan skall häcka måste stamdiametern i brösthöjd överstiga 30 cm för asp och 40 cm för tall. Medelåldern på utnyttjade tallar är i Småland 115 år, Uppland 170 år, Dalarna 187 år och i Gästrikland 239 år.

Spillkråkan är något av en nyckelart i boreala och nemoboreala skogsekosystem genom att den årligen producerar ett stort antal bohål lämpliga för större hålhäckande fåglar och däggdjur som inte själva förmår mejsla ut sitt bo.

Spillkråkan är en stannfågel som under sommarhalvåret i södra Sverige födosöker över arealer i storleksordningen 100-1000 ha. Vintertid rör sig arten över större områden.

Artens förekomst i området

Spillkråka häckar årligen i området.

Artens bevarandemål

Arten skall även fortsättningsvis häcka i området, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Artens livsmiljö har delvis samma bevarandemål som naturtyperna Taiga (9010) och nordlig ädellövskog (9020).

2.8.16 Törnskata (*Lanius collurio*)

Artens ekologiska krav

Törnskatan kräver tillgång på öppna marker (främst jordbruksmark) med god tillgång på attraktiva insektsmiljöer i form av blommande och bärande buskar (t.ex. nypon, slån eller björnbär) i kombination med öppna partier och kortbetade gräsytor samt välutvecklade brynmiljöer.

Artens förekomst i området

5-10 par törnskator häckar årligen i området.

Artens bevarandemål

Även fortsättningsvis häckar minst 5 par törnskator i området. Välutvecklade brynmiljöer finns i övergången mellan skog och öppna betesmarker och åkermark. Artens livsmiljö har delvis samma bevarandemål som naturtyperna fuktäng (6410) och trädklädd betesmark (9070). Med hänsyn till törnskata skall rika insektsbiotoper bibehållas eller förbättras i området. Detta innebär bl.a. att skogsbrynen i området skall ha goda insektsförutsättningar, dvs. flikiga strukturer och rikligt med blommande buskar. Befintliga buskmarker som inte utgör

igenväxning av någon Natura 2000 naturtyp skall bevaras och inte växa igen. Målet är att arten även i framtiden häckar i området, men antalet häckande par kan variera naturligt mellan åren.

2.9 Hotbild - vad kan påverka arterna negativt?

En komplett lista över samtliga aktuella och potentiella hot är inte möjlig att upprätta. Bland illegala verksamheter såsom tjuvjakt, dikning av sumpskogar och dylikt finns naturligtvis mycket som skulle kunna påverka arterna negativt, men sådana verksamheter tas inte upp nedan. De hotbilder mot naturtyperna som presenterats tidigare i bevarandeplanen kan i de flesta fall även betraktas som hot mot arterna. Här nedan listas ytterligare, och mer artspecifika exempel på vad som ingår i hotbilden.

Onaturliga vandringshinder i form av dammar finns bl.a. i de större Mälarmynnande vattendragen Svartån, Sagån, Eksågsån och Torshällaån. Här hindras aspen från sin naturliga lekvandring och möjligheten att reproducera sig begränsas.

Reglering av dammar/bortledning av vatten för kraftproduktion vid de nederst belägna dammarna i större Mälarmynnande åar minskar den naturliga flödesvariationen och kan begränsa lekmöjligheterna för asp, som på grund av sin storlek kräver relativt djupt vatten för sin lek (> 0,5 m).

Rensning/muddring/exploatering av aspens lekåar och uppväxtmiljöer. Det råder kunskapsbrist avseende de första levnadsåren för asp. Det finns stor risk att de uppväxtmiljöer som *asp* nyttjar redan har utsatts för och fortfarande utsätts för fysiska ingrepp som förstör de strukturer som arten är beroende av. Detta gäller både lugnare miljöer i vattendragen nedströms lekplatserna, men även strandområden i Mälaren, som sannolikt utgör viktiga uppväxtmiljöer. Dessa miljöer är dåligt kartlagda och riskerar att påverkas negativt eftersom man inte vet var de finns och därför inte kan visa nödvändig hänsyn.

Alltför intensivt fiske kan försvaga *asp*bestånden.

Punktutsläpp av exempelvis olja vid en fartygsolycka kan drabba *asp* negativt. Likaså kan fågelarter som hämtar sin föda huvudsakligen i vattenmiljön drabbas; *rördrom*, *havsörn*, *brun kärrhök*, *fiskgjuse*, *fisktärna*.

Torrläggning genom exempelvis markavvattning, detaljdränering (täckdikning) eller dikesrensning, medför en minskad förekomst av tättingar (trastar m.m.) och grodor, vilket sannolikt påverkar *bivråken* negativt (lägre täthet och sämre förutsättningar för den att producera ägg). Sådan rationalisering av jordbruksmarken påverkar också *törnskata* negativt genom en minskad förekomst av randmiljöer. Uttransport av slam genom diken från jordbruksmark kan medföra att lekplatser för *asp* förstörs, t.ex. genom slambildning på botten eller genom försämrade syreförhållanden i bottarna.

Igenväxning av hagmarker genom utebliven hävd är ett hot mot *törnskatan*. *Törnskatan*s förekomst är kopplad till rik insektsförekomst som i sin tur är kopplad till hög artrikedom av blommande växter.

Användning av gödselmedel inom jordbruk i kombination med bruksningsmetoder i övrigt kan medföra en alltför hög uttransport av näringsämnen till vattendrag och sjöar. Detta bidrar till igenväxning och förändrade vattenförhållanden, vilket har en negativ inverkan på bl.a. *asp*.

Predation från mink kan drabba *svarttärnan* påtagligt, varför jakt efter mink kan ha positiv betydelse för arten. Detsamma gäller för både *rördrom* och *fisktärna*.

Förbuskning av omgivande åkermark i anslutning till området.

2.10 Bedömd bevarandestatus

Trots att tillförseln av kväve och fosfor har minskat betydligt sedan 60-talet så är den här delen av Mälaren fortfarande att betrakta som mer näringsrik än vad som kan anses vara naturligt. Vattnet bedöms därför ha ogynnsam bevarandestatus (måttlig ekologisk status enligt vattenförvaltningens bedömning). I huvudsak är det övergödning som ligger bakom denna bedömning. Framförallt påverkas vattnet av att fosfor tillförs från jordbruk och avlopp i avrinningsområdet. Detta påverkar områdets vattenvegetation och påtagligt näringsgynnade arter förekommer därför i större utsträckning än naturligt. Även fiskfaunans sammansättning påverkas av att vattnet är övergött med riklig förekomst av växtplankton.

Gräsmarkerna i området är generellt sett hävdade. Svagt hävdade områden finns i de blötaste delarna av strandängarna. Sammantaget bedöms dock bevarandestatusen vara god för fuktängarna, medan den är ogynnsam för de trädklädda betesmarkerna. I de trädklädda betesmarker som restaurerades 2011 saknas hävd.

De skogliga naturtyperna har i varierande utsträckning påverkats av plockhuggning, vedhuggning och bete. Ädellövskogen utgörs av tidigare betade marker där betet upphört i relativt sen tid och marker som betas extensivt. Genom manuella åtgärder som ringbarkning och fällning av träd i lövdominerade skogar har mängden död ved ökat samtidigt som lövträd gynnats genom ökad solinstrålning och minskad konkurrens av gran. Åtgärderna har förbättrat bevarandestatusen i dessa skogar.

Det är mycket svårt att utifrån dagens kunskap bedöma aspens bevarandestatus i Mälaren. Dessutom förekommer eventuellt genetiskt skilda delpopulationer inom Mälaren som sinsemellan kan ha olika bevarandestatus. Yrkesfiskarna i Mälaren får ofta asp som bifångst, vilket i och för sig är intressant information, men som ger en begränsad bild av aspens populationsstruktur. Tyvärr finns ingen övervakning av aspen i Mälaren som kan ge ett bättre svar.

3 Bevarandeåtgärder

Askö-Tidö skyddas idag som naturreservat. Reservatsföreskrifterna och skötselplanen är tillsammans med tillståndsplikten för Natura 2000 tillräckliga för att uppfylla bevarandemålen inom området, med undantag av de mål som avser Mälaren och fisken asp.

EU:s vattendirektiv¹ utgör grunden för Sveriges arbete med vattenförvaltning. Målet med arbetet är att sjöar, vattendrag och grundvatten ska uppnå miljökvalitetsnormen god ekologisk och kemisk status. Arbetet pågår i sexårscykler där länsstyrelserna regelbundet klassar tillståndet i sjöar, vattendrag och grundvatten². Detta för att avgöra vilka vatten som har tillräckligt bra kvalitet och vilka som inte når upp till målet med direktivet. Arbetet sammanfattas i en förvaltningsplan. De vatten som inte når upp till de ställda miljökvalitetskraven om god ekologisk och kemisk status tas upp i ett åtgärdsprogram. I åtgärdsprogrammet beskrivs de åtgärder som behöver genomföras för att dessa vatten ska kunna uppnå god ekologisk och kemisk status³.

För att minska näringstillförseln till Mälaren och därmed på sikt minska övergödningen behöver utsläpp från jordbruksmark och avlopp från enskilda och allmänna avloppsanläggningar minska, särskilt i Asköbäckens avrinningsområde. På jordbruksmark kan detta framförallt ske genom anläggande av fosfordammar, anpassade skyddszoner, anpassad spridning av stallgödsel samt strukturstyrning.

För bevarandet av fisken asp i området är det viktigt att arbeta för att åstadkomma fria vandringsvägar i de vattendrag som mynnar i denna del av Mälaren. Det gäller främst Sagån, Svartån Eksågsån och Torshällaån. Man måste dessutom säkerställa att de lekmiljöer som finns och tillgängliggörs när vandringshindren blir passerbara, optimeras och har så naturliga och oreglerade flöden som möjligt. Det är även nödvändigt att kartlägga aspens uppväxtmiljöer, så att man vet var nödvändiga hänsyn måste tas till dessa miljöer.

4 Uppföljning

De mål som har angetts i bevarandeplanen ska följas upp. Bevarandemålen kommer att följas upp med olika tidsintervall beroende på vilken naturtyp eller art som berörs. Uppföljningen kommer framför allt att ske i skötselkrävande objekt. Naturtyper som inte är skötselkrävande kommer att följas upp där Länsstyrelsen anser det särskilt motiverat, samt i ett mindre antal objekt som ingår i den nationella uppföljningen av Natura 2000.

---

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (**Vattendirektivet**).

² <http://viss.lansstyrelsen.se/>

³ <http://www.vattenmyndigheterna.se>

5 Förankring av bevarandeplanen med tillhörande naturtypskarta

Framtagandet av den uppdaterade bevarandeplanen med tillhörande naturtypskarta har förankrats hos berörda enligt följande:

- Förslag till naturtypskarta med tillhörande lista över arter och naturtyper remitterades till berörda markägare och myndigheter 2011.
- Förslag till bevarandeplan remitterades till berörda markägare, myndigheter m.fl. november 2017.

6 Referenser

ArtDatabanken, 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2005. *Bevarandeplan för Natura 2000-området Asköviken*.

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2008. *Bladvassen i Asköviken -Detaljplan för restaurering och löpande skötsel*.

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2008. *Fåglar vid Asköviken. En sammanfattning av 5 års studier*.

Svensson L. 2009. *Fria vandringsvägar för Mälar- och Hjälmarvattendrag*. Länsstyrelsen i Uppsala läns meddelandeserie, 2009:06.

Övriga källor

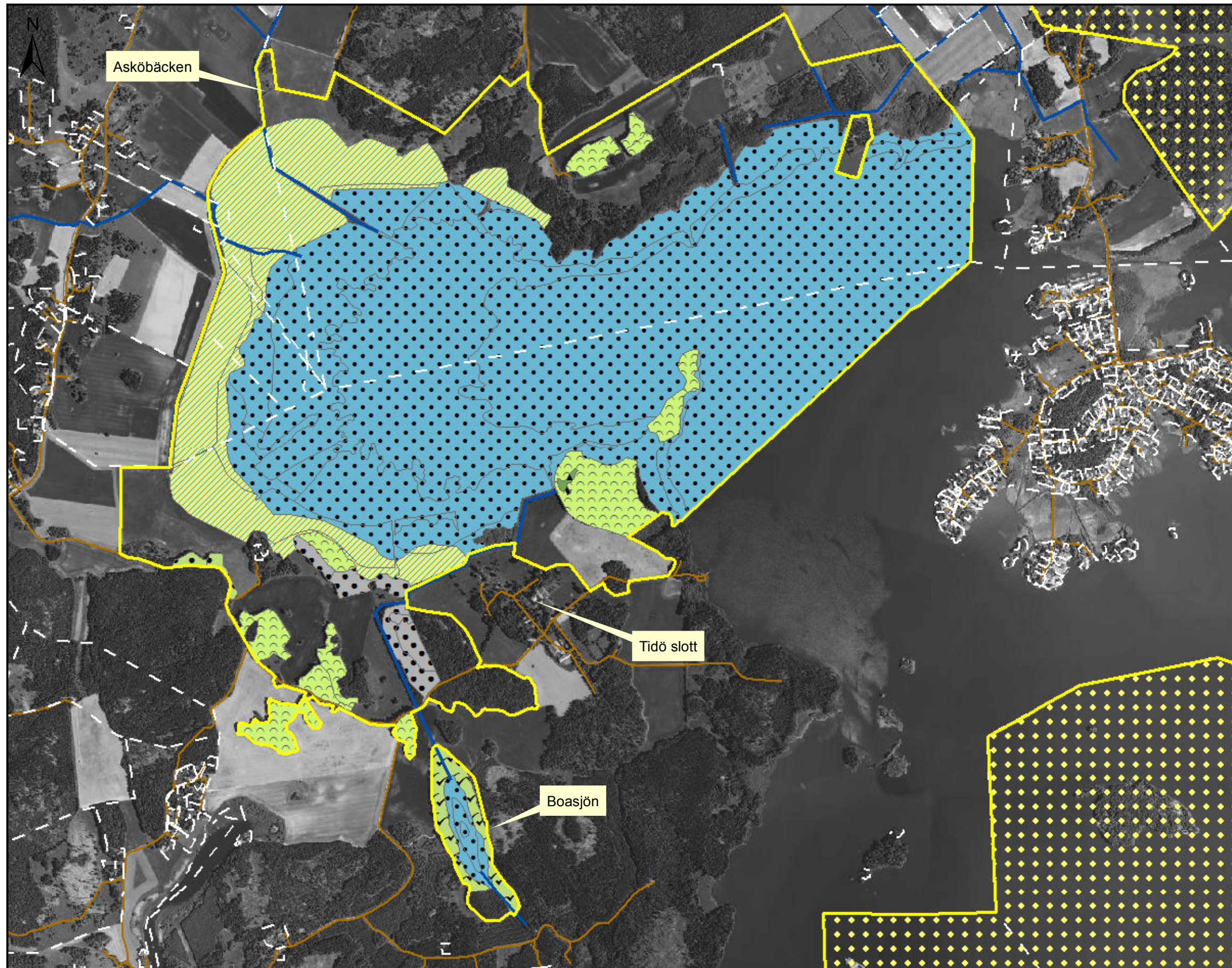
ArtDatabanken. Artfakta, <http://artfakta.artdatabanken.se>

ArtDatabanken. Artportalen, <http://www.artportalen.se>

Naturvårdsverket. Kartverket Skyddad natur, <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se>

Naturvårdsverket. Vägledning om Natura 2000, <http://www.naturvardsverket.se>

Teckenförklaring

- Angränsande natura 2000-område
- Gräns för Natura 2000-området
- LM Fastighetskartan Administrativa gränser
- Vägar
- Vattendrag - ej utpekad naturtyp
- 3150 - Naturligt näringsrika sjöar
- 6410 - Fuktängar
- 9010 - Taiga
- 9020 - Nordlig ädellövskog
- 9070 - Trädklädd betesmark, ekhage
- 9070 - Trädklädd betesmark, betad ädellövskog
- 9750 - Svämlövskog